

2BLACKDOT..

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

12 Ekim 2026 – Sayı 130

Bu hizmet size **2blackdot** ve **Tema Grup** tarafından ücretsiz verilmektedir. **Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.**

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** Yasal Uyarı:*** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı **2blackdot** ve **Hakan Çalışkantürk** sorumlu tutulamaz.

Çöken Hegemonya ve Doğan Çok Kutupluluk: Türkiye'nin Mavi Vatan Ufku

Atlantik Hegemonyasının Çöküşü ve Asya'nın Yükselişi

1991-2008 TEK KUTUPLULUK ANOMALİSİ

ABD finansal münendisliğe odaklanarak "kâğıttan bir imparatorluğa" dönüştü.

DOLARIN SİLAHLAŞMASI VE DE-DOLARİZASYON

Merkez bankaları altın biriktiriyor, BBICS yerel parayla ticarete yöneliyor.

ASYA'NIN TEKNOLOJİ VE SANAYİ DEVRİMİ

Çin ve Asya: 5G, otonom sistemler, hipersonik silahlarla Atlantik sistemini sarstı.

ABD'NİN BÖLGESEL GÜÇE GERİLEMESİ

Batı yarımküresine çekilen bölgesel bir büyük güç.

Sanayi Kapasitesi, Tersaneler ve Yeni Güç Dengesi

DÜNYA GEMİ İNŞASINDA ÇİN DOMİNASYONU

56% Global Gemi İnşa Üretim Payı (2025)

69% Yeni Gemi Siparişi Payı (2025)

ÇİN SANAYİ KAPASİTESİ
Tek şirket, ABD'nin 1945'ten beri ürettiği buarı tona kadar fazlasını üretti.

ABD SANAYİ KAPASİTESİ
Gemi teslimatlarında gecikmeler, bütçe aşımaları. Müttefik tersanelerden destek arayışı.

ABD DONANMASININ TERSANE VE ÜRETİM KRİZİ
Yaşlanan tersaneler savaş gemilerini zamanında teslim edemiyor.

MÜHİMMAT VE FÜZE ÜRETİM KAPASİTESİ KİTLİĞİ

Kıçıkdeniz'de tüketilen her önleyici füze Pasifik'teki dengeleri etkiliyor.

Deniz Boğazları, Jeopolitik Düşümler ve Kriz Alanları

HÜRMÜZ BOĞAZI VE SEYRÜSEFER GÜVENLİĞİNİN ÇÖKÜŞÜ

İran-ABD-İsrail savaşı ilk 6 ayında 68 doğrulandı saldırı; İran ve Umman denetim tartışıyor.

KARADENİZ'İN SICAK DENİZ ALANINA DÖNÜŞMESİ

Füze/İDA saldırılarıyla Güney Çin Denizi kadar riskli; Montrö Söleşmesi hayati önemde.

DOĞU AKDENİZ'DE "3+1" EKSENİ VE TÜRKİYE'Yİ SIKIŞTIRMA PLANI

Sevilla Haritası ile Türkiye Antalya Körfezi'ne hapsedilmek isteniyor.

Avrupa'nın Stratejik Özerklik Kaybı

UCUZ ENERJİNİN SONU VE SANAYİSİZLEŞME TEHLİKESİ

Pahalı Amerikan LNG'sine bağımlılık, Avrupa sanayisini rekabet gücünü kaybettirdi.

AVRUPA'NIN DOĞU-BATI EKSENİNDE BÖLÜNMESİ

Karar merkezleri Varşova-Viyana hattına kaydı.

NATO ZİRVESİ VE TÜRKİYE'NİN İHTİYAÇ DUYULAN KONUMU

ABD'siz Avrupa güvenliği için Türkiye'nin ordu ve coğrafyası vazgeçilmez.

Mavi Vatan ve Türkiye'nin 5 Stratejik Zorunluluğu

MAVİ VATAN BİR BAĞIMSIZLIK MANİFESTOSUDUR

Deniz yetki alanlarını, egemenliği ve sualtı kaynaklarını koruyan 21. yüzyıl halkası.

TÜRK TERSANELERİNİN SAVUNMA SANAYİ GÜCÜ

50 askeri gemi eş zamanlı inşa ediliyor; İstanbul sınırlı fırkateynler küresel dikkat çekiyor.

TÜRKİYE İÇİN 5 STRATEJİK ZORUNLULUK
1. Mavi Vatan'dan taviz verilmemeli, fiili varlık sürdürülmelidir.

2. Montrö Sözleşmesi titizlikle korunmalıdır.

3. Türkiye stratejik özerkliğini korumalı, blokların ileri karakolu olınmalıdır.

4. Tersane, mühimmat ve sualtı teknolojileri birinci öncelik yapılmalıdır.

5. Türkiye gıda, gübre ve enerji koridorlarında küresel lojistik güvenlik merkezi olmalıdır.

Jeopolitik ve Küresel Gelişmeler:

ÇÖKEN HEGEMONYA, DOĞAN ÇOK KUTUPLULUK: TÜRKİYE'NİN MAVİ VATAN UFKU

Otuz beş yıl önce, Berlin Duvarı yıkıldığında, Batı'da bir düşünür tarihin sona erdiğini ilan etti. Liberal demokrasi ve serbest piyasa kazanmıştı. Amerika Birleşik Devletleri tek süper güçtü. Dünyanın denizleri onun göleydi. Kurallar onun kurallarıydı.

Bugün o cümleyi kuran düşünce, tarihin en büyük stratejik yanılgılarından biri olarak kayıtlara geçiyor. Beş yüz yıldır dünyayı denizden yöneten Atlantik sistemi, yapısal bir çöküş sürecindedir. Ağırlık merkezi yeniden Avrasya'ya kaymaktadır. Ve Türkiye, bu kaymanın tam ortasında, iki levhanın birbirine sürtündüğü fay hattında durmaktadır.

Bölüm 1: Tek kutupluluk bir istisnaydı, kural değil

Tarih açısından bakıldığında, 1991 ile 2008 arasındaki on yedi yıl bir kural değil, bir anomaliydi. İnsanlık tarihinde hiçbir güç, gezegenin tamamını tek başına uzun süre yönetememiştir. Roma yönetemedi, İspanya yönetemedi, Britanya yönetemedi. Amerika da yönetemeyecekti. Soru hiçbir zaman "çökecek mi" değildi; soru "ne zaman ve ne kadar gürültüyle" idi.

Atlantik sisteminin iki ayağı

Atlantik sistemi, son iki yüzyılda iki ayak üzerinde yükseldi. Birincisi enerji ve ticaret yollarının denizden kontrolü. İkincisi finansal sistemin, yani önce sterlinin, sonra doların kontrolü. Denizi elinde tutan, ticareti elinde tuttu. Ticareti elinde tutan, parayı elinde tuttu. Parayı elinde tutan, kuralları yazdı.

Finans ayağından başlayalım. Amerika, 1990'lardan itibaren sanayisini Asya'ya taşıdı. Fabrikaları Şanghay'a, Shenzhen'e gönderdi; kendisine Wall Street'i, finansal mühendisliği, hizmet ekonomisini bıraktı. Bu, kısa vadede büyük bir kârdı. Uzun vadede ise tarihî bir stratejik hataydı. Çünkü üretmeyen bir imparatorluk, kâğıttan bir imparatorluktur.

2008 küresel finans krizi, bu kâğıt binanın ilk büyük çatlağıydı. Ardından dolar silah olarak kullanılmaya başlandı. SWIFT'ten çıkarmalar, yaptırımlar, merkez bankası rezervlerine el konulması. Washington her yaptırımda dünyaya şu mesajı verdi: Doları elinde tutan, egemenliğini benim iznime bağlar. Dünya da bu mesajı aldı. Merkez bankaları altın biriktirmeye başladı. Yerel para ile ticaret anlaşmaları çoğaldı. BRICS ülkeleri alternatif ödeme sistemleri üzerinde çalışmaya başladı. Doların silah olarak kullanılması, doların itibarını tüketti.

Asya'nın sessiz devrimi

Asya, başta Çin olmak üzere, üretim kapasitesi, yeni alışmalar, nadir metaller, 5G, otonom sistemler, büyük veri ve hipersonik silahlar gibi alanlardaki atılımıyla, enerji ve finans üzerine kurulu Atlantik sistemini temelinden sarstı. Bu bir askerî meydan okuma olarak başlamadı. Bir sanayi ve teknoloji devrimi olarak başladı. Çin, tankla ve topla değil, finans ve yatırımla Avrupa'nın kapısına geldi.

Batı bunu çok geç fark etti. Fark ettiğinde ise elinde kalan tek araç askerî güç ve yaptırımdı. Ve bu iki araç, sanayi tabanı olmadan sürdürülemez.

Sonsuz savaşların faturası

Şimdi askerî ayağa bakalım. Tek kutuplu anda Amerika, Afganistan'da yirmi yıl, Irak'ta on yıldan fazla savaştı. Libya'yı yıktı, Suriye'yi parçaladı. Trilyonlarca dolar harlandı. Sonuç? Afganistan'dan 2021'de helikopterlerle kaçıldı. Irak'ta İran'ın nüfuzu güçlendi. Suriye'de Rusya ve Türkiye sahaya girdi.

Bu savaşlar Amerika'ya bir şey öğretmedi ama dünyaya bir şey öğretti: Amerikan askerî gücü yok edebilir, ama kuramaz. Kontrol edemez. Ve en önemlisi, kalıcı olamaz.

Trump bir neden değil, bir semptomdur

Pek çok Batılı analist bugün yaşananları Donald Trump'ın kişiliğine bağlıyor. Bu, kolay ama yanlış bir okumadır. Trump hegemonyanın çöküşünün nedeni değil, semptomudur.

Amerika Birleşik Devletleri'nin seçmeni, artık küresel bir imparatorluğun faturasını ödemek istemiyor. "Önce Amerika" sloganı, aslında bir geri çekilme manifestosudur. Bu yılın başında yaşanan Grönland krizine bakın. Venezuela'ya bakın. Washington, Batı yarıküresine, yani kendi arka bahçesine çekiliyor ve orayı tahkim ediyor. Bu, küresel bir hegemonun davranışı değildir. Bu, bölgesel bir büyük gücün davranışıdır.

Trump bu yıl NATO'dan çekilmeyi ciddi şekilde değerlendirdiğini söyledi. Avrupa'dan asker çekme talimatı verdi, birkaç hafta sonra Polonya'ya asker göndereceğini açıkladı. Bu çelişkili sinyaller bir kararsızlık değil, bir geçiş döneminin işaretidir. Washington henüz yeni rolünü tanımlayamadı; ama eski rolünü sürdürmeyeceğini biliyor.

Tespit

Amerikan hegemonyası bir gün bir savaşta yenilerek çökmeyecek. Zaten çöküyor. Ve çöküş, bir patlama ile değil, çekim gücünün kaybıyla gerçekleşiyor. Bir imparatorluk için en ağır yenilgi, kimsenin ondan korkmaması değil, kimsenin onu taklit etmek istememesidir.

Bölüm 2: Güç artık tersanede ölçülüyor

Jeopolitiğin iki klasik okulu vardır. Biri Amerikalı Amiral Mahan'ın okulu: Denizlere hâkim olan dünyaya hâkim olur. Diğeri İngiliz Mackinder'in okulu: Avrasya'nın kalbine, yani Heartland'e hâkim olan dünyaya hâkim olur. Beş yüz yıllık Atlantik çağı, Mahan'ın haklı çıktığı çağdı. Deniz gücü, kara gücünü kuşattı, sıkıştırdı ve yönetti. Bugün ilk kez, kara gücü ile deniz gücü aynı ellerde birleşiyor. Ve bu eller Atlantik'in elleri değil.

Tersanelerin sessiz hükmü

Çin, 2025 yılında dünya gemi inşa üretiminin yüzde 56'sını tek başına gerçekleştirdi. Dünyadaki yeni gemi siparişlerinin yüzde 69'u Çin tersanelerine gitti. Bu, Çin'in üst üste on altıncı yıl dünya liderliği demektir.

Washington'daki CSIS'in tespitine göre, tek bir Çinli gemi inşa şirketi bir yılda, tonaj olarak, Amerikan ticari gemi inşa sanayisinin İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ürettiğinin tamamından daha fazla ticari gemi üretti. [VURGU] Savunma istihbaratı şirketi Janes'e göre Çin, 2000 yılından bu yana Amerika'nın iki katından fazla deniz aracı inşa etti.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda dünya gemi üretiminin yaklaşık yüzde 90'ını gerçekleştiren Amerika, bugün kendi savaş gemilerini zamanında ve bütçesinde teslim edemiyor. Yaşlanan tersaneler, nitelikli iş gücü eksikliği, kırılğan tedarik zinciri.

Bu yıl Ankara'daki NATO zirvesinden sonra, Amerikan Donanması'nın yabancı tersanelerde fırkateyn inşa etmeyi değerlendirdiği ve seçenekler arasında Türk tersanelerinin İstanbul sınıfı fırkateyninin de bulunduğu basına yansıdı. Japon ve Kore tasarımları da masada. Bir düşünün: Dünyanın en güçlü donanması, gemilerini müttefiklerine yaptırmayı tartışıyor. Bu tek cümle, hegemonya tartışmasının bütün kitaplarından daha fazlasını anlatıyor.

Füze sorunu: Bugünün mermisi, yarının savaşı

Amerikan Donanması'nın sorunu, gemilerindeki dikey atış hücrelerinin sayısı değildir. Asıl sorun, savaş uzadığında bu hücreleri yeniden dolduracak füze üretim kapasitesinin, sanayinin ve lojistiğin bulunmamasıdır.

Bugün Batı Asya savaş alanlarında tüketilen her füze, yarının olası Pasifik savaşındaki dengeyi şimdiden belirliyor. Kızıldeniz'de Husilere, Körfez'de İran'a karşı atılan her önleyici füze, Tayvan Boğazı'nda olmayacak bir füzedir.

Bu, çağımızın yeni gerçeğidir: Savaşı en iyi silaha sahip olan değil, o silahı en hızlı yeniden üretebilen kazanır. İkinci Dünya Savaşı'nı Amerika, Detroit'in fabrikalarıyla kazandı. Bugün o fabrikalar Asya'da.

Avrasya'nın birleşen kalbi

Rusya, dünyanın en büyük kara devleti; enerji, tahıl, nükleer güç ve hipersonik teknolojiye sahip. Çin, dünyanın fabrikası ve artık dünyanın tersanesi. İran, Hürmüz'ün kilidini elinde tutan ülke. Hindistan, kendi stratejik özerkliğini kıskançlıkla koruyan bir dev.

Atlantik stratejisinin iki yüz yıllık temel ilkesi, Avrasya'nın büyük güçlerinin birleşmesini engellemektir. Britanya bunu Rusya ile Almanya arasında yaptı. Amerika, Soğuk Savaş'ta Çin'i Sovyetler'den kopararak yaptı. Bugün ise Washington'un kendi politikaları, Rusya ile Çin'i birbirine iten en güçlü kuvvet oldu. Yaptırımlar, Moskova'yı Pekin'e mecbur bıraktı. Ticaret savaşları, Pekin'i Moskova'ya yaklaştırdı.

Kuşak ve Yol Girişimi, Avrasya'nın kara ve deniz yollarını birbirine bağlıyor. Şanghay İşbirliği Örgütü ve genişleyen BRICS, Batı merkezli kurumlara alternatif bir masa kuruyor. Bunlar henüz bir ittifak değil. Kusurlu, çelişkili, içinde rekabet barındıran yapılar. Ama ortak paydaları var: Hiçbiri artık kuralların tek bir başkentte yazılmasını kabul etmiyor.

Tespit

Yirmi birinci yüzyılda güç, borsa endeksiyle değil, tersane kapasitesiyle; finansal türevlerle değil, mühimmat üretim hattıyla ölçülecek. Üretmeyen bir güç, ne kadar zengin görünürse görünsün, uzun bir savaşı kaldıramaz. Ve bu dersi en pahalı şekilde öğrenen, Atlantik dünyası oluyor.

Bölüm 3: Boğazların intikamı

Ukrayna ve Karadeniz. Gazze ve Doğu Akdeniz. Kızıldeniz ve Babülmendep. Basra Körfezi ve Hürmüz. Bunlar birbirinden bağımsız krizler değil. Hepsi, Atlantik sisteminin Avrasya'yı kuşatmak için kurduğu deniz hattının düğüm noktalarıdır. Ve bugün bu düğümün her biri birer birer çözülüyor.

Hürmüz: Dünya mutfağına uzanan boğaz

Bu yılın başında başlayan İran-ABD-İsrail savaşı, yedinci ayına girdi. Uluslararası Denizcilik Örgütü, savaşın ilk altı ayında Hürmüz ve Körfez sularında 68 olay doğruladı; ortalama iki buçuk günde bir saldırı. En az yirmi denizci ve liman çalışanı hayatını kaybetti.

Ama asıl çarpıcı olan şu: Askerî hasara rağmen İran'ın bölgesel rolü tasfiye edilemedi. Tahran, savaşta Amerika ile aynı düzlemde yapmadı; onu kendi seçtiği zemine çekti. O zemin Hürmüz'dü. Bugün İran ile Umman, boğazdan askerî gemilerin geçişine izin vermeyecek bir düzenleme üzerinde uzlaşıyor ve geçen gemilerden ücret alınması tartışılıyor.

Seyrüsefer serbestisi, Atlantik düzeninin kutsal ilkesiydi. Bugün bölgesel bir güç, dünyanın en kritik boğazında geçiş kurallarını kendisi yazmaya kalkışıyor. Ve dünyanın en güçlü donanması bunu engelleyemiyor.

Gıda, gübre, enerji: Yeni kıtlığın coğrafyası

Körfez, dünyanın gübre hammaddesinin ve LNG'sinin önemli kısmını sağlıyor. Karadeniz, dünyanın buğday ambarı. Tuna ve Ren, Avrupa'nın iç sanayi damarları. Bu hatların her biri bugün ya savaşta ya da tehdit altında. Ukrayna savaşından sonra enerji güvenliği zaten zayıflamış olan Avrupa, Körfez LNG'sine daha bağımlı hâle geldi ve şimdi o kaynağın kapısı kapanıyor.

Karadeniz: Seksen üç yıl sonra ticaret savaşı

Limanlara, enerji altyapısına, ticaret gemilerine yönelik insansız deniz araçları ve füze saldırıları. Yirmi birinci yüzyılda deniz üstünlüğü, artık büyük filo muharebelerini kazanmak değil; kendi limanlarını, enerji altyapısını, ticaret filonu ve lojistik ağlarını koruyabilmektir.

Bugün geline nokta, Karadeniz'in Güney Çin Denizi kadar sıcak bir alan hâline geldiğini görüyoruz. Ve bu denizin tek kapısı İstanbul'dan, Çanakkale'den geçiyor. Montrö Sözleşmesi bu yüzden bugün her zamankinden daha hayatidir.

Doğu Akdeniz ve İsrail faktörü

Gazze'de ateşkes kırılan. Ama bölgesel düzen açısından asıl önemli gelişme, Doğu Akdeniz'de kurulan yeni eksendir. Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve İsrail arasında enerji, kablo ve güvenlik projeleri üzerine kurulu bir ortaklık derinleşiyor. Geçen yıl Amerikan Kongresi'nde bu üç ülkeyle Amerika'yı birleştiren "3+1" formatında bir Doğu Akdeniz güvenlik yasa tasarısı onaylandı. Yunan basını bunu, Amerika'nın Mavi Vatan karşısında resmen kendi yanlarında yer alması olarak yorumladı. Bu yapı, Türkiye'yi kendi kıyılarına hapsetmeyi amaçlayan Sevilla Haritası'nın siyasi ve askerî altyapısıdır.

Tespit

Yirminci yüzyılın savaşları cephelerde kazanıldı. Yirmi birinci yüzyılın savaşları boğazlarda, limanlarda ve sigorta piyasalarında kazanılıyor. Coğrafya intikamını alıyor. Ve dünyanın en kritik boğazlarından birini elinde tutan bir ülke olarak Türkiye, bu gerçeğin ya kurbanı ya da en büyük kazananı olacak.

Bölüm 4: Avrupa'nın sessiz stratejik intiharı

Beş yüz yıl boyunca dünya tarihini yazan kıta, bugün kendi tarihini yazamıyor. Avrupa, Soğuk Savaş'ın bitişinden sonra tarihî bir fırsat yakaladı: Rusya ile enerji, Çin ile ticaret, Amerika ile güvenlik üzerine kurulu dengeli bir stratejik özerklik. Bu üçlü denge, Avrupa'yı yirmi birinci yüzyılın bağımsız kutuplarından biri yapabilirdi. Avrupa bu fırsatı kendi eliyle yok etti.

Ucuz enerjinin sonu

Rus enerjisinden kopuş, Avrupa sanayisinin rekabet gücünün temelini aldı. Almanya'nın kimya, otomotiv ve ağır sanayi devleri üretimi Amerika'ya ve Asya'ya taşımaya konuşuyor. Ucuz boru gazının yerini pahalı sıvılaştırılmış gaz aldı. Avrupa medyasında bile, Avrupa'nın Amerikan LNG sevkiyatına bu denli bağımlı hâle gelmesinin Washington'a ve Amerikan sanayisine benzersiz bir üstünlük sağladığı yazılıyor. Bunun üzerine bir de Hürmüz'ün kapanmasını ekleyin. Avrupa, enerjisini ya okyanusun öte yakasından ya da savaş hâlindeki bir boğazdan almak zorunda kalıyor.

Bölünmüş bir kıta

Avrupa Birliği'nin Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmesi, Amerika'nın kontrolünde yeni bir jeopolitik projeye işaret ediyordu. Polonya'dan Romanya'ya, Baltık'tan Ege'ye uzanan bir hat. Bu hatta Amerikan askerî varlığı artarken, Paris ve Berlin'in söz hakkı azalıyor. Yunanistan'daki Dedeağaç ve Girit üsleri de bu hattın güney ucudur. Bugün Avrupa'nın karar merkezleri Brüksel'den çok Varşova'ya, Vilnius'a kaymış durumda. Ve bu başkentlerin tek stratejik refleksi var: Rusya'ya karşı Amerika'ya sarılmak.

Grönland: Müttefikin müttefike dönen yüzü

Bu yılın ocak ayında Amerika Birleşik Devletleri, NATO müttefiki Danimarka'ya ait Grönland üzerinde açık hak iddiasında bulundu. Avrupa liderleri Davos'ta itiraz ettiler; ama bu itirazlar, bir yorumcunun ifadesiyle, ancak bir mırıldanma düzeyinde kaldı.

Bu kriz bize şunu gösterdi: Atlantik ittifakı artık eşitler arası bir ittifak değil. Amerika kendi çıkarı gerektirdiğinde müttefikinin toprağına göz dikebiliyor ve Avrupa buna karşı koyacak ne iradeye ne de kapasiteye sahip.

NATO: Ankara'dan geçen yol

NATO bu yıl 7-8 Temmuz'da Ankara'da 36. liderler zirvesini topladı. Zirve öncesinde Trump, ittifaktan çekilmeyi ciddi şekilde değerlendirdiğini söylemişti. Pek çok Avrupa ülkesi İran'a yönelik saldırılar için üslerini açmamıştı. NATO harcamalarının yaklaşık yüzde 60'ını tek başına Amerika yapıyor ve Washington artık bu faturayı ödemek istemiyor. Zirvede "NATO 3.0" vizyonu kapsamında daha güçlü bir NATO ve daha güçlü bir Avrupa hedefi konuşuldu. Ancak Avrupa'nın Türkiye'ye bugün duyduğu ilgi gerçektir. Türkiye'nin ordusu, savunma sanayii, coğrafyası, kriz bölgelerine yakınlığı, Amerika'sız bir Avrupa güvenliği için vazgeçilmezdir. Ama bu ilgi, Türkiye'yi eşit bir ortak olarak görmekten mi, yoksa Avrupa'nın Rusya'ya karşı kullanabileceği bir kalkan olarak görmekten mi kaynaklanıyor? Bu sorunun cevabı, Türkiye'nin önümüzdeki on yılını belirleyecek.

Tespit

Avrupa, kendi stratejik özerkliğini Amerika'ya, enerji güvenliğini okyanusun öte yakasına, sanayisini Asya'ya devretti. Bugün elinde kalan, geçmişin zenginliği ve ahlaki üstünlük söylemidir. Ve tarih, ahlaki üstünlük söylemini tersane kapasitesi olmadan ciddiye almaz. Türkiye, Avrupa ile ilişkisini kurarken, çöken bir binanın taşıyıcı kolonu olmayı değil, kendi temeli üzerinde yükselen bir yapı olmayı seçmelidir.

Bölüm 5: Mavi Vatan

Mavi Vatan bir masa başı konsepti değil, bir varoluş refleksidir. Amiral Gürdeniz'in vurguladığı gibi, bu kavram yaşayan nesiller için değil, gelecek nesiller için deniz yetki alanlarının önemini anlatmak üzere ortaya kondu. Ve onun ifadesiyle Mavi Vatan, bir bağımsızlık manifestosudur.

Deniz yetki alanları sadece balıkçılık ya da enerji meselesi değildir. Hukuk, güvenlik, egemenlik, deniz dibi kaynakları ve jeopolitik mücadelenin toplamıdır.

Lozan'dan Montrö'ye, Montrö'den Mavi Vatan'a

Lozan ve Montrö, birbirinden bağımsız iki diplomatik başarı değil, Türk devletinin egemenlik mücadelesinin birbirini tamamlayan iki aşamasıdır. Lozan kararı güvence altına aldı. Montrö boğazları geri verdi. Hatay'ın katılımı ve Kıbrıs Barış Harekâtı bu çizgiyi sürdürdü. Mavi Vatan ise bu tarihî zincirin yirmi birinci yüzyıldaki halkasıdır.

Sevilla Haritası, yani Türkiye'yi Antalya Körfezi'ne ve birkaç mil kıyı şeridine hapseden o harita, bu zincirin tam karşısında duruyor. Yunanistan geçen yıl nisan ayında Deniz Mekânsal Planlaması'nı açıkladığında, Akdeniz'de yeni ve tehlikeli bir safhaya geçildi. Ona göre Amerika ve Avrupa Birliği, Türkiye'nin Suriye'deki zorluklarını fırsat bilerek Sevilla Haritası'nı tanıması için baskı ve emrivakilerini sürdürecektir.

Türkiye'nin elindeki kartlar

Türkiye'nin elinde, çok az ülkenin sahip olduğu kartlar var.

Birincisi coğrafya. Türkiye Karadeniz'in kapısıdır, Doğu Akdeniz'in kıyısıdır, Kafkasya'ya, Orta Doğu'ya ve Balkanlara aynı anda bakar. Montrö Sözleşmesi, Türkiye'ye Karadeniz'in güvenliğinde dünyanın hiçbir ülkesine nasip olmayan bir söz hakkı verir.

İkincisi sanayi. Basına yansıyan verilere göre Türk tersanelerinde bugün yaklaşık elli askerî gemi inşa ediliyor. Amerikan Donanması, Türk tasarımı fırkateynleri değerlendirmeye alıyor.

Üçüncüsü konum. Türkiye hem NATO üyesi hem Şanghay İşbirliği Örgütü'nde diyalog ortağı hem Avrupa'ya hem Asya'ya açılan bir ülkedir. Bu, doğru kullanılırsa eşsiz bir manevra alanı; yanlış kullanılırsa iki ateş arasında kalmak demektir.

Yerin altı ve suyun altı

Türkiye, yirmi birinci yüzyılın büyük mücadele döneminde yerin altını ve suyun altını bir kuvvet çarpanı olarak kullanmalıdır. Denizaltılar, insansız sualtı araçları, sualtı sensör ağları, yeraltı tahkimatları. Ukrayna'dan Gazze'ye, Hürmüz'den Lübnan'a görüyoruz ki, görünmeyen güç, görünen güçten daha belirleyici hâle geliyor.

Ne yapmalı?

Türkiye için beş stratejik zorunluluk:

1. Mavi Vatan'dan geri adım atılmamalı; deniz yetki alanları yasal zemine oturtulmalı, Doğu Akdeniz'de sahada fiilî varlık yeniden sağlanmalıdır.
2. Montrö Sözleşmesi her türlü yorum baskısına karşı korunmalı, Karadeniz bir büyük güç rekabet sahasına dönüştürülmemelidir.
3. Türkiye hiçbir bloğun ileri karakolu olmamalı ne Atlantik'in Avrasya'ya karşı kalkanı ne de başka bir gücün uydusu olmalıdır.
4. Tersane, mühimmat ve sualtı kapasitesi, yani uzun savaşı kaldıracak sanayi tabanı, millî güvenliğin birinci önceliği sayılmalıdır.
5. Gıda, gübre ve enerji koridorlarında Türkiye bir lojistik güvenlik merkezi olarak konumlanmalıdır.

Tespit

Türkiye'nin coğrafyası ona tarafsız kalma lüksü tanımıyor; ama özerk kalma imkânı tanıyor. Bu imkânı kullanmak, bu kuşağın tarihî sorumluluğudur.

Sonuç:

Atlantik çağı kapanıyor. Yeni çağın haritası henüz çizilmedi.

Prof. Dr. Murat KOÇ / Çağ Üniversitesi Bölgesel Güvenlik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi